

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาอิทธิพลของการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร ที่มีต่อแนวความคิดเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่ต้องการของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร ในชนบทของประเทศไทย โดยมีแนวความคิดกว้าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาไว้ว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรและมีรูปแบบหรือลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกรรม รวมทั้งปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและประชากรที่แตกต่างกัน น่าจะมีแนวความคิดเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่ต้องการแตกต่างกันไปด้วย

สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ข้อมูลจากการวิจัยของโครงการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะการตาย และการวางแผนครอบครัวในประเทศไทย ในส่วนที่เป็นการวิจัยในชนบทระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม 2522 ซึ่งดำเนินการวิจัยโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ ได้พบลักษณะเด่นสองลักษณะที่ควรจะหยิบยกมากล่าวสรุปในที่นี้คือ ประการแรก ความแตกต่างในเรื่องแนวความคิดของการมีบุตรที่ต้องการระหว่างกลุ่มหัวหน้าครัวเรือนอายุต่ำกว่า 45 ปี และกลุ่มหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป ซึ่งปรากฏว่า กลุ่มหัวหน้าครัวเรือนอายุน้อยกว่าโดยทั่วไปจะมีความต้องการมีบุตรโดยเฉลี่ยในจำนวนที่น้อยกว่าในเกือบทุกกรณีที่ทำการศึกษาทดสอบ ความแตกต่างนี้อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนรุ่นใหม่ในด้านพฤติกรรมภาวะเจริญพันธุ์ซึ่งมักจะต้องการครอบครัวขนาดเล็กกว่าคนรุ่นก่อนด้วยสาเหตุและปัจจัยประกอบหลายปัจจัยด้วยกันหรืออาจเกิดจากการที่กลุ่มหัวหน้าครัวเรือนอายุน้อยยังไม่ได้เข้าสู่ขั้นตอนวัฏจักรชีวิตเดียวกับกลุ่มหัวหน้าครัวเรือนอายุมากซึ่งได้ผ่านขั้นตอนการสร้างครอบครัวขึ้นมาเรียบร้อยแล้ว ประการที่สองคือ หัวหน้าครัวเรือนในทุกกลุ่มอายุ ผู้ที่ใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรในระดับสูง จะมีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อยกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีการใช้เทคโนโลยีในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานสำคัญในการศึกษา ลักษณะสองประการนี้คือความแตกต่างสำคัญที่

ปรากฏอย่างชัดเจนในการศึกษาค้างนี้ อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยได้ดึงเอาปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อความแตกต่างในด้านความคิด เกี่ยวกับจำนวนบุตรที่ต้องการของหัวหน้าครัวเรือน เข้ามาทำการทดสอบด้วยก็ได้พบถึงความแตกต่างที่แต่ละปัจจัยนั้น ๆ ได้เข้ามามีส่วนกำหนดให้เกิดความผันแปร ดังที่พอจะสรุปได้ดังนี้ คือ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เกษตรจะมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับจำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน นอกจากนี้ยังพบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการใช้เทคโนโลยี ในระดับสูง และเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง จะต้องการมีบุตรโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างระดับของการใช้เทคโนโลยี รายได้และจำนวนบุตรที่ต้องการ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีการใช้เทคโนโลยี ในระดับสูงและมีรายได้สูงกว่า จะมีจำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยมากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีการใช้เทคโนโลยี ในระดับสูงแต่มีรายได้ต่ำกว่า และหัวหน้าครัวเรือนที่มีการใช้เทคโนโลยี ในระดับต่ำและมีรายได้ต่ำกว่า จะมีจำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยมากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีการใช้เทคโนโลยี ในระดับต่ำและมีรายได้สูงกว่า แต่มีข้อสังเกตก็คือ การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างระดับของการใช้เทคโนโลยี รายได้และจำนวนบุตรที่ต้องการนั้น ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเห็นได้ชัด เมื่อพิจารณาหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท กับหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่า 20,000 บาท/ปี แต่ถ้าแยกพิจารณารายได้ออกเป็นกลุ่ม ความสัมพันธ์จะมีลักษณะที่แปรปรวน

การปลูกพืชหมุนเวียนจะมีความสัมพันธ์กับรายได้ของเกษตรกรและความแตกต่างในเรื่องจำนวนบุตรที่ต้องการพบว่า การปลูกพืชหมุนเวียนมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับจำนวนบุตรที่ต้องการของหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้ และนอกจากนี้ยังพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีการใช้เทคโนโลยี ในระดับสูง ประกอบกับมีการปลูกพืชหมุนเวียน ก็ยิ่งทำให้ความต้องการมีบุตรจำนวนน้อยลงไปอีก เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ แต่เป็นที่น่าเสียดายที่มีเกษตรกรไทยเพียงร้อยละ 17.5 เท่านั้นที่ทำการปลูกพืชหมุนเวียน จึงเห็นว่ารัฐบาลควรส่งเสริมปัจจัยที่จะเอื้ออำนวยต่อการปลูกพืชหมุนเวียน เช่น การชลประทาน พันธุ์พืช และเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มอรรถประโยชน์จากผืนแผ่นดินเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกัน ดังจะเห็นว่า ระบบการชลประทานมีผลทำให้เกิดความแตกต่างเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่ต้องการของหัวหน้าครัวเรือน โดยผู้ที่อยู่ในเขตชลประทาน

จะมีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อยกว่าผู้ที่อยู่นอกเขตชลประทาน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน การวิจัยครั้งนี้ แต่ประเทศไทยก็มีเนื้อที่ที่อยู่ในเขตชลประทานเพียง 16 ล้านไร่ และมีเพียง 4-5 ล้านไร่เท่านั้นที่สามารถรับน้ำจากระบบชลประทานได้ตลอดทั้งปี ซึ่งคงต้องเร่งรัดพัฒนา คลองส่งน้ำหรือแหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูกให้ทั่วถึงพื้นที่เกษตรยิ่งขึ้น

สำหรับการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เกษตรกรไทยมากกว่าร้อยละ 60 มีที่ดิน เป็นของตนเองและจากการศึกษาในครั้งนีพบว่า การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินของ เกษตรกรจะมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับจำนวนบุตรที่ต้องการ โดยสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ว่าหัวหน้าครัวเรือน เกษตรที่มีจำนวน เนื้อที่ครองมากกว่าจะมีจำนวนบุตรที่ต้องการมากกว่า ผู้ที่มีจำนวน เนื้อที่ถือครองน้อยกว่า ในขณะที่เดียวกัน เกษตรกรที่มีจำนวน เนื้อที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกมากกว่า จะมีจำนวนบุตรที่ต้องการมากกว่าผู้ที่มีจำนวน เนื้อที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยเช่นกัน แต่มีข้อ เสนอแนะก็คือ การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินก็ ดีหรือการที่รัฐบาลจัดที่ดินทำกินให้ เกษตรกรก็ดี เป็นสิ่งที่สมควรดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหา พื้นฐานของ เกษตรกร แต่รัฐก็ควรส่งเสริมให้มีการณรงค์ เผยแพร่ และจัดบริการทาง ด้านการวางแผนครอบครัวควบคู่กัน มิเช่นนั้นปัญหา เรื่องที่ดินจะเป็นปัญหาที่ไม่รู้จบ เนื่อง จากการเพิ่มของจำนวนประชากร ดังนั้นปัจจัยพื้นฐานที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาควรได้รับการ ส่งเสริม เช่น การมีไฟฟ้าใช้ในชุมชน ทำให้การติดต่อสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นทางด้านการพัฒนา เทคนิควิธีทางการเกษตร การวางแผนครอบครัวหรือข่าวสาร ต่าง ๆ ซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีไฟฟ้าใช้ จะมีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อยกว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้

ระยะเวลาหรือจำนวน เดือนที่ใช้ในการทำ เกษตรกรรมนับว่ามีผลต่อการดำเนิน ชีวิตของ เกษตรกรอย่างมาก ซึ่งจากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีจำนวน เดือนที่ว่างงานมากกว่า จะมีจำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยน้อยกว่า ผู้ที่มีงานทำตลอดปีหรือมีจำนวน เดือนที่ว่างงานน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย แต่เนื่องจาก จำนวนประชากรที่นำมาศึกษามีจำนวนค่อนข้างน้อย จึงอาจทำให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แปรปรวนได้

จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรกับหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร มีความสัมพันธ์ที่แปรปรวน เมื่อพิจารณาหัวหน้าครัวเรือนในกลุ่มอายุที่ต่างกัน กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนในกลุ่มอายุ 45 ขึ้นไป ผู้ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรต้องการมีบุตรน้อยกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร ในขณะที่หัวหน้าครัวเรือนในกลุ่มอายุ 15-44 ปี ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรกับจำนวนบุตรที่ต้องการกลับตรงกันข้าม

จากการศึกษาในครั้งนี้จึงมีข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแนวทางหนึ่ง ก็คือ การนำการพัฒนาแบบผสมผสานเข้ามาใช้ในการพัฒนาประเทศ กล่าวคือ การวางแผนพัฒนาควรคำนึงถึงความสัมพันธ์ในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจ ต้องการใช้เทคโนโลยีในการประกอบการ ซึ่งจะทำให้ผลิตผลทางการเกษตรเพิ่มขึ้น เกษตรกรก็จะมีรายได้และมาตรฐานการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น อันนี้จะมีผลให้สังคมเกิดการพัฒนา และมีผลต่อทัศนคติของคู่สมรสในการจำกัดขนาดของครอบครัวให้เล็กลง แต่ขณะเดียวกันก็สมควรสอดแทรกโครงการฝึกอบรมและเผยแพร่ทางด้านประชากรศึกษากับการดำเนินการพัฒนาองค์กร และเทคนิควิธีการผลิตของเกษตรกรไปพร้อม ๆ กัน ด้วยการกำหนดไว้ในแผนพัฒนา ฉบับที่ 5-6 จากการวิจัยพบว่า ถ้าหากเกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศได้รับการส่งเสริมพื้นฐานในการประกอบอาชีพ เช่น มีน้ำสำหรับการเพาะปลูก มีเทคนิควิธีการสมัยใหม่ มีความรู้ความสามารถในการประกอบการ รวมทั้งปัจจัยพื้นฐานทางสังคมที่มีผลต่อการพัฒนา เช่น การมีไฟฟ้าใช้ในชุมชน การรวมกลุ่มเกษตรกร ควบคุมกับการควบคุมการเพิ่มประชากรและการพัฒนาคุณภาพของประชากรแล้ว จะส่งผลให้การพัฒนาทางด้านเกษตรและการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ บรรลุเป้าหมายไปพร้อม ๆ กัน เนื่องจากเป็นการพัฒนาที่ครบวงจรหรือเป็นการพัฒนาแบบ เบ็ดเสร็จ

อย่างไรก็ตาม ผลที่ได้จากการศึกษารุ่นนี้ ผู้ศึกษาเรื่องนี้หวังว่าจะมีผู้สนใจที่จะนำเอาผลที่ได้จากการศึกษารุ่นนี้รวมทั้งจุดอ่อนในแง่ต่าง ๆ มาปรับปรุงหรือดำเนินการศึกษาต่อไป โดยได้วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ เข้าไปด้วย อันจะทำให้ความรู้ในส่วนนี้ได้มีความสมบูรณ์ และเป็นประโยชน์ทางวิชาการมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต